శ్రీగణపత్యథర్వశీర్షోపనిషత్తు (గణపత్యుపనిషత్తు)

– డా. కొండూరి తిరువేంగళ రాఘవన్

ఉపోద్ఘాతము :

గణపతి అథర్వశీర్షోపనిషత్తు, అథర్వణ వేదంలోనిది. అన్ని ఉపనిషత్తులలోకెల్ల ఇదిచిన్నది. ఇందులో ప్రథమముగా ఒక శాంతి మంత్రము, తరువాత ఉపనిషత్ మంత్ర భాగము ఉంటాయి. ఇది వచనము మరియు మంత్రరూపములలో ఉన్నది. ఉపనిషత్ చివరిభాగంలో ఫలశ్రుతి మంత్రములు, మరియు శాంతి మంత్రములు చెప్పబడ్డాయి. గణపతి అంటే "సమూహములకు నాయకుడు" అని అర్థం. గణపతి శబ్దంయొక్క తొలిసారిగా ఋగ్వేదంలో ప్రస్తావించబడినది.

గణపతి అథర్వశీర్షోపనిషత్తు గణేశుడికి అంకితం చేయబడిన ఉపనిషత్తు గ్రంథం, మానవుడు తన మేధాశక్తిని మరియు కార్యసాధనశక్తిని పెంపొందించుకొనుటకు సాధనముగా ఉంటుంది. ఇది గణేశుడు శాశ్వతమైన అంతర్లీనమైన వాస్తవికతతో కూడిన బ్రహ్మతో సమానమని నొక్కి చెబుతుంది. దీనిని శ్రీగణపతి అథర్వశీర్షోపనిషత్తు, లేదా గణపతి ఉపనిషత్తు అని కూడా పిలుస్తారు.

గణేశుడు బ్రహ్మ, విష్ణువు, శివుడు, మొదలగు దేవతల రూపముగా ఇందులో వర్ణించబడ్డాడు. ఇది గణేశుడి బీజ మంత్రం గమ్ యొక్క వివరణాత్మక వర్ణనను అందిస్తుంది.

"ఏకదంతాయ విద్మహే వక్రతుండాయ ధీమహి
తన్నో దంతిః ప్రచోదయాత్"

అనే గణేశ గాయత్రి మంత్రం ఈ ఉపనిషత్తునుండియే ఆవిర్భవించినది.

స్వస్తి

శ్రీగణపత్యథర్వశీర్షోపనిషత్

శ్లో. యం నత్వా మునయః సర్వే నిర్విఘ్నం యాంతి తత్పదమ్।
గణేశోపనిషద్వేద్యం తద్బ్రహ్మైవాస్మి సర్వగమ్ ॥

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః ।
స్థిరైరంగైస్తుష్టువాగ్ంసస్తనూభిః వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః ।
స్వస్తి న ఇంద్రో వృద్ధశ్రవాః స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః ।
స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః

అథ శ్రీగణపత్యథర్వశీర్షోపనిషత్ ప్రారంభః

హరిః ఓం నమస్తే గణపతయే । త్వమేవ ప్రత్యక్షం తత్త్వమసి । త్వమేవ కేవలం
కర్తాసి । త్వమేవ కేవలం ధర్తాసి । త్వమేవ కేవలం హర్తాసి । త్వమేవ
సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మాసి । త్వం సాక్షాదాత్మాసి నిత్యమ్ ॥ ॥ 1 ॥

ఋతం వచ్మి । సత్యం వచ్మి । అవ త్వం మాం ।
అవ వక్తారం । అవ శ్రోతారమ్ ॥ ॥ 2 ॥

అవ దాతారం । అవ ధాతారం । అవానూచానమవ శిష్యం । అవ
పశ్చాత్తాత్ । అవ పురస్తాత్ । అవోత్తరాత్తాత్ । అవ దక్షిణాత్తాత్ । అవ
చోర్ధ్వాత్తాత్ । అవాధరాత్తాత్ । సర్వతో మాం పాహి పాహి సమంతాత్ ॥ ॥ 3 ॥

త్వం వాఙ్మయస్త్వం చిన్మయః । త్వమానందమయస్త్వం బ్రహ్మమయః । త్వం
సచ్చిదానందాద్వితీయోఽసి । త్వం ప్రత్యక్షం బ్రహ్మాసి ।
త్వం జ్ఞానమయో విజ్ఞానమయోఽసి ॥ ॥ 4 ॥

సర్వం జగదిదం త్వత్తో జాయతే ।సర్వం జగదిదం త్వత్తస్తిష్ఠతి ।
సర్వం జగదిదం త్వయి లయమేష్యతి । సర్వం జగదిదం త్వయి ప్రత్యేతి ।
త్వం భూమిరాపోఽనలోఽనిలో నభః ।త్వం చత్వారి వాక్పదాని ॥ ॥ 5 ॥

త్వం గుణత్రయాతీతః । త్వం అవస్థాత్రయాతీతః । త్వం దేహత్రయాతీతః ।
త్వం కాలత్రయాతీతః । త్వం మూలాధారస్థితోఽసి నిత్యం । త్వం
శక్తిత్రయాత్మకః ।త్వాం యోగినో ధ్యాయంతి నిత్యం । త్వం బ్రహ్మా త్వం
విష్ణుస్త్వం రుద్రస్త్వమింద్రస్త్వమగ్నిస్త్వం వాయుస్త్వం సూర్యస్త్వం
చంద్రమాస్త్వం బ్రహ్మ భూర్భువః సువరోమం ॥ ॥ 6 ॥

ఇతి పాఠాన్తరమ్

గణాదిం పూర్వముచ్చార్య వర్ణాదిం తస్తదనంతరం । అనుస్వారః పరతరః ।
అర్ధేందులసితం । తారేణ ఋద్ధం । ఏతత్తవ మనుస్వరూపం । గకారః
పూర్వరూపం । అకారో మధ్యమరూపం । అనుస్వారశ్చాంత్యరూపం ।
బిందురుత్తరరూపం నాదః సంధానం । సంహితా సంధిః । సైషా
గణేశవిద్యా । గణక ఋషిః । నిచృద్గాయత్రీ ఛందః ।
శ్రీమహాగణపతిర్దేవతా । ఓం గం గణపతయే నమః ॥ ॥ 7 ॥

ఏకదంతాయ విద్మహే వక్రతుండాయ ధీమహి ।
తన్నో దంతిః ప్రచోదయాత్ ॥ ॥ 8 ॥

ఏకదంతం చతుర్హస్తం పాశమంకుశధారిణం । రదం చ వరదం
హస్తైర్బిభ్రాణం మూషకధ్వజం । రక్తం లంబోదరం శూర్పకర్ణకం
రక్తవాససం । రక్తగంధానులిప్తాంగం రక్తపుష్పైః సుపూజితం ।
భక్తానుకంపినం దేవం జగత్కారణమచ్యుతం । ఆవిర్భూతం చ

సృష్ట్యాదౌ ప్రకృతేః పురుషాత్పరం । ఏవం ధ్యాయతి యో నిత్యం స
యోగీ యోగినాం వరః ॥ ॥ 9 ॥

నమో వ్రాతపతయే నమో గణపతయే నమః ప్రమథపతయే నమస్తేఽస్తు
లంబోదరాయ ఏకదంతాయ విఘ్నవినాశినే శివసుతాయ
శ్రీవరదమూర్తయే నమః ॥ ॥ 10 ॥

ఏతదథర్వశీర్షం యోఽధీతే స బ్రహ్మభూయాయ కల్పతే ।
ససర్వవిఘ్నైర్న బాధ్యతే । స సర్వతః సుఖమేధతే । స పంచమహాపాపాత్
ప్రముచ్యతే । సాయమధీయానో దివసకృతం పాపం నాశయతి ।
ప్రాతరధీయానో రాత్రికృతం పాపం నాశయతి । సాయం ప్రాతః
ప్రయుంజానః పాపోఽపాపో భవతి । ధర్మార్థకామమోక్షం చ విందతి ।
ఇదమథర్వశీర్షమశిష్యాయ న దేయం । యో యది మోహాద్దాస్యతి స
పాపీయాన్ భవతి । సహస్రావర్తనాద్యం యం
కామమధీతే తం తమనేన సాధయేత్ ॥ ॥ 11 ॥

అనేన గణపతిమభిషించతి స వాగ్మీ భవతి । చతుర్థ్యామనశ్నన్
జపతి స విద్యావాన్ భవతి। ఇత్యథర్వణవాక్యం । బ్రహ్మాద్యాచరణం
విద్యాన్న బిభేతి కదాచనేతి ॥ ॥ 12 ॥

యో దూర్వాంకురైర్యజతి స వైశ్రవణోపమో భవతి । యో లాజైర్యజతి । స
యశోవాన్ భవతి। స మేధావాన్ భవతి । యో మోదకసహస్రేణ యజతి స
వాంఛితఫలమవాప్నోతి। యః సాజ్య సమిద్భిర్యజతి ।
స సర్వం లభతే స సర్వం లభతే ॥ ॥ 13 ॥

అష్టౌ బ్రాహ్మణాన్ సమ్యగ్గ్రాహయిత్వా । సూర్యవర్చస్వీ భవతి ।
సూర్యగ్రహే మహానద్యాం ప్రతిమాసన్నిధౌ వా జప్త్వా సిద్ధమంత్రో భవతి ।
మహావిఘ్నాత్ ప్రముచ్యతే। మహాదోషాత్ ప్రముచ్యతే । మహాపాపాత్
ప్రముచ్యతే। మహాప్రత్యవాయాత్ ప్రముచ్యతే । స సర్వవిద్భవతి స
సర్వవిద్భవతి। య ఏవం వేద ॥ ॥ 14 ॥

॥ ఇత్యుపనిషత్ ॥

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః ।
స్థిరైరంగైస్తుష్టువాగ్ంసస్తనూభిః వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః ।
స్వస్తి న ఇంద్రో వృద్ధశ్రవాః స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః । స్వస్తి
నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః

ఇతి శ్రీగణపత్యథర్వశీర్షోపనిషత్సమాప్తః